

Samuel Seffo är skräddarmästare och driver Samuels Skrädderi sedan 33 år tillbaka. Han tycker sig se en förändrad attityd hos sina kunder.

Så kan du lätt förlänga livet på dina favoritplagg

Slit- och slängmode tappar sin dragningskraft i takt med att klimat-medvetenheten ökar. Ett sätt att agera mer hållbart är att förlänga livet på dina favoritplagg och det behöver varken vara dyrt eller krångligt.

– Förr hade jag mest äldre kunder, men nu är det många yngre som är medvetna om kvalitet och passform. Man blir både glad och förvånad.

Samuel Seffo driver Samuels skrädderi sedan 33 år tillbaka. Han är en av flera skräddare som

tycker sig se en förändrad attityd till klädkonsumtion hos kunder som kommer för att ändra eller laga sina kläder.

Intresset för miljön är större än det för mode och kläder, i alla fall enligt en undersökning från hösten

2018 av Naturvårdsverket med över 3 000 deltagare. Enligt den vill tre av fyra textilkonsumenter agera mer hållbart.

I Sverige slänger vi ungefär åtta kilo kläder och textil per person och år och den främsta anledningen till

varför vi köper nya kläder är att de gamla har blivit slitna. Ett sätt att vara schystare mot både miljö och plånbok är att ta hand om sina kläder så att de kan användas längre, eller återvinnas och bli nya plagg. Ju längre vi använder ett plagg desto mindre blir klimatpåverkan. Om ett plagg används tre gånger längre minskar dess miljöpåverkan med 70 procent enligt forskningsprogrammet Mistra Future Fashion.

Kan man laga allt? Nästan allt, svarar en majoritet när tidningen gör en rundringning till åtta lokala skräddare. Men det blir olika bra resultat. Vissa plagg går att laga så de ser ut som nya, på andra kommer lagningen att synas – vilket ska kommuniceras till kunden.

– Jag vet att en del köper nytt i väntan på att de ska laga eller ändra ett plagg. Men varför köpa nytt? Det är värt att laga. Slit- och slänggrejen förstör bara för oss själva, dels för miljön, dels för ekonomin, säger Samuel Seffo.

Men ser man till klädkedjornas priser kan det ju faktiskt vara

billigare att köpa ett nytt plagg i stället för att laga ett gammalt?

– Tiden man går och handlar kostar också pengar, den kan man lägga på annat.

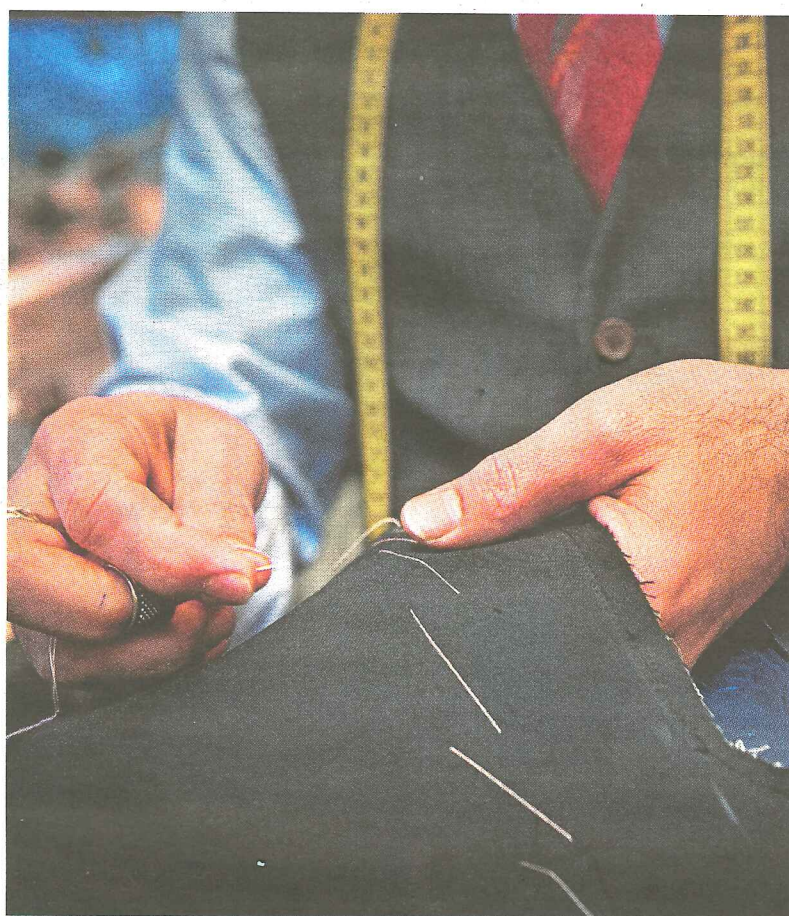
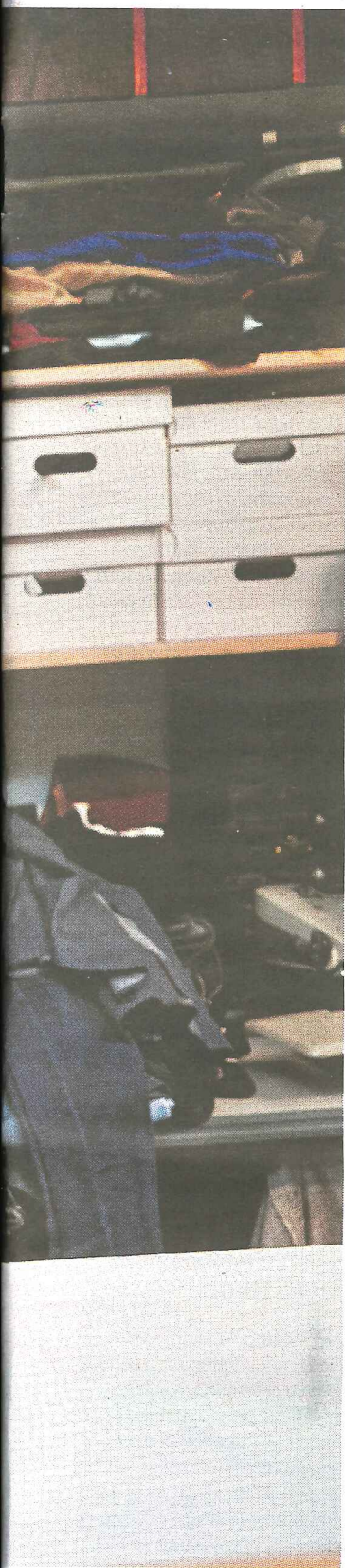
Men även ett billigare plagg livslängd går att förlänga.

– De stora kedjorna pressar priserna väldigt mycket, men det behöver inte betyda att kvaliteten inte är bra.

– Många gånger är det dålig kvalitet på fodret och då kan vi byta till ett av bättre kvalitet, så förlängs livslängden. Man använder ett plagg man trivs med, då vill man kunna använda det länge.

Jeans nämns som ett av de vanligaste plaggen som lämnas in för lagning. De tunna varianterna med stretch är bekväma men slits också snabbare. En skräddare berättar att vissa kunder kommer in med helt nya jeans som de vill förstärka i grenen, det blir ett sätt att spara pengar eftersom de håller längre.

I rapporten *The state of fashion*, av konsultfirman McKinsey och mode-nyhetsbolaget Business of Fashion, förutspås tio trender för modeåret

Majoriteten av skräddarna som tidningen pratar med säger att "nästan allt" går att laga och att många blir förvånade.

Bilder: Anna von Brömssen

Samuel Seffo berättar att de får in kläder som är 40-50 år gamla. "De gamla svenska plaggen är av mycket bättre kvalitet och håller jättelänge."

2019. En av dem är att ett plaggs livslängd kommer att bli mer elastisk allt eftersom företagsmodeller utvecklas till att inkludera begagnade, redesignade eller reparerade plagg, samt uthyrningstjänster.

Ett exempel på en sådan företagsidé är Repamera. Henning Gillberg insåg att det inte var lika lätt att få kläder lagade via nätet, som det var att köpa dem där och startade tjänsten. Den går ut på att man beställer hem en påse, fyller den med trasiga plagg, skickar iväg den och inom 14 dagar får tillbaka plaggen lagade. Priserna ligger som hos en genomsnittlig skräddare.

Under 2018 lanserade H&M klädvårdsprodukter och satte ut symaskiner i butiker i Norge, Tyskland och Frankrike. Där kunde man få hjälp med att laga sina kläder, ett koncept som lanseras på den svenska marknaden under våren. Nudie Jeans har reparerat i butik sedan några år tillbaka. Polarn O Pyret lagar ytterplagg från det egna märket, oavsett hur gamla de är och helt gratis för medlemmar.

Peak Performance har en liknande tjänst, likaså Houdini och Levi's. Göteborg Manufaktur på Tredje Långgatan lagar jeans, gratis för alla som har köpt dem i butiken.

Samtidigt finns en stark gör-det-självt-våg för den som vill bli

”Att återanvända och repara i stället för att köpa nytt är ofta det som lyfts i diskussionerna om den cirkulära ekonomin

JOHN MAGNUS ROOS
forskare Handelshögskolan

bättre på att laga sina kläder. Den globala rörelsen Repair café finns i Göteborg och bjuder varannan måndag in till workshops. Göteborg stads satsning Fixoteket finns på fyra ställen runtom i stan och erbjuder bland annat verktyg för att laga kläder.

För dig som inte har tid eller lust att fixa det själv finns många skräddare runtom i stan till din hjälp. En liten genomgång av stans utbud visar en genomsnittlig kostnad på 165 kronor för att laga ett mindre hål i grenen på ett par jeans, 230 kronor för att byta ut en dragkedja i ett par byxor och 40 kronor för att sy i en knapp på en ullkappa. Priserna skiljer sig beroende på vilket tyg det är. I regel blir det ett tillägg när det gäller till exempel sammet, skinn eller mocka. När det gäller knappar beror det på om man har med sig en egen eller inte, samt antalet och typ av knapp. Dragkedjor blir generellt dyrare på ett fodrat än ett ofodrat plagg och om kedjan är lång eller dubbel.

Men trots ett ökat intresse för

Fakta: Så här är undersökningen gjord

- Vi har ringt till åtta skräddare för att hitta genomsnittliga priser för tre lagningar: laga ett hål (cirka fem centimeter) i grenen på ett par jeans, byta dragkedja på ett par byxor och sy i en knapp på en ullkappa.

Fakta: Så kan du konsumera mer hållbart

- Om du vill bidra till en mer hållbar konsumtion finns det många sätt enligt Naturvårdsverket. Det första steget är att börja reflektera över din konsumtion och köpa mindre nyproducerat. Du kan till exempel köpa kläder på second hand, byta kläder med andra eller låna på klädbibliotek.

- När du väl köper något, undvik spontanköp och satsa på färre men väl utvalda plagg, gärna av hög kvalitet så att du kan använda dem längre. Du kan räkna ut vad ett plagg kostar per användning och få en uppfattning om huruvida priset är rimligt för dig.

- Efterfråga miljö- och etiska märkningar när du köper nytt, om du vill försäkra dig om att det är plagg som tillverkats under bra villkor, läs på om de olika märkningarna så att du vet vad de innebär.

- Sköt om dina kläder och textilier så håller de längre. Tvätta mer sällan och i lägre temperatur, laga hål och putsa skor.

- Släng inte hela kläder, ge bort eller sälj dem. Släng inte textilier i hushållssoporna, sortera ut dem, hela som trasiga, och lämna in för återvinning.

hållbart mode och rep-avdraget som infördes i januari 2017 – samt den halverade momsen för reparationer på skor, cyklar och kläder – är reparation en nedåtgående trend. Enligt Konsumtionsrapporten 2018, som sammanställs av Handelshögskolan i Göteborg, minskade antalet second hand-köp och reparationer av produkter under 2017, efter en tillfällig uppgång under 2016.

– **Ur hållbarhetssynpunkt** är siffrorna såklart bekymrande. Att återanvända och repara i stället för att köpa nytt är ofta det som lyfts i diskussionerna om den cirkulära ekonomin. Detta tyder dock på att den svenska konsumtionen fortfarande är väldigt linjär och att det tar tid att förändra kultur och beteenden, sa John Magnus Roos, forskare och redaktör för rapporten, i samband med att den släpptes.

Om det tyder på ett trendbrott eller är en tillfällig nedgång kan bara framtida mätningar visa.

Frida Rosengren

frida.rosengren@gp.se 031-62 44 92

Göteborgsbutiker mest lönsamma

Handel: Listan över Sveriges mest lönsamma livsmedelsbutiker toppas av Hemköp i Majorna. Andraplatsen går till Hemköp i Bifrost. Det visar Icanyheters granskning av svenska butiksbolag som omsätter mer än 50 miljoner kronor. Enligt Jonas Arnberg, vd på HUI Research, är "fina butiker som inspirerar kunder att stoppa ner en vara till i kundkorgen" en av framgångsfaktorerna.

– Många av butikerna är väl-etablerade, har en upparbetad kundkrets, känner sina kunder väl och har ett anpassat sortiment, säger Livsmedelshandlarnas vd Pär Bygdeson till Icanyheter.

Nu ökar näthandeln mest bland äldre

Konsumtion: De senaste fem åren har andelen svenskar mellan 66 och 74 år som handlar på nätet ökat från 80 till 85 procent. Detta enligt siffror från DIBS, som arbetar med betalningslösningar för e-handeln. Under samma period har snittet bland svenskar generellt legat stadigt på cirka 90 procent.

– Det är dock många äldre som fortfarande står utanför e-handeln på grund av okunskap om tekniken, avsaknad av hårdvara eller okunskap om hur man handlar på nätet. Många webbutiker tar heller inte hänsyn till äldre när de utformar sina webbsidor, säger Patrik Müller från DIBS i ett pressmeddelande.

Låt behovet styra vid köp av köksmaskin

Test: Är det viktigast att din köksmaskin är bra på bröddeg, är lätt att stuva undan eller kanske att den är tyst? Tre av tolv maskiner får utmärkelsen "Bäst i test" i den danska konsumenttidningen Tænk test: en från Bosch (MUM54A00) och två från Kenwood Chef (XL KVL4100S och KVC3170S). Boschmaskinen får dock lägre poäng när det gäller bröddeg medan Kenwood får minus i protokollet under kategorierna kakdeg respektive oljud. De var också otympliga enligt testet.

Jumboplatsen gick till köksmaskinen från Bodum (Bistro 11381-294), som fick låga betyg för bland annat manualen och ljudvolymen.

De dyraste värmeljus var bäst i test

Test: Icauriren har testat tio sorter värmeljus; fem av stearin, tre av paraffin, ett av raps och ett vars innehåll inte framgick. Endast ett märke fick full pott. Fixa som säljs hos Willys och Hemköp. Ljuset hade "vacker och stabil låga ... och lång brinntid". Dessutom var Fixaljuset, gjort av rapsvax och paraffin, ensamt om sin ekomärkning. Omdömet "sämst" gick till Clas Ohlsons värmeljus Tea Lights, på grund av "svag, ojämn och gul låga" samt att mycket stearin var kvar "på kanterna i koppen". Clas Ohlson-ljuset är gjorda av stearin och placerade sig prismässigt i mitten av tabellen.